

S|OM

**Sivilombudsmannens forebyggingsenhet
mot tortur og umenneskelig behandling
ved frihetsberøvelse**

BESØKSRAPPORT

Tromsø fengsel

10.-12. september 2014

Tromsø fengsel
Dokumentsenter
Postboks 694
4305 SANDNES

S | OM

Vår referanse
2014/2247

Vår saksbehandler
Knut Evensen

Dato
24.10.2014

OVERSENDELSE AV RAPPORT ETTER FOREBYGGINGSENHETENS BESØK TIL TROMSØ FENGSEL

Det vises til Sivilombudsmannens besøk til Tromsø fengsel 10.-12. september 2014, gjennomført av forebyggingsenheten mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse.

./ Vedlagt følger rapporten fra besøket.

Sivilombudsmannen ber om å bli orientert om oppfølgingen av rapportens anbefalinger innen 31. januar 2015.

Aage/Thor Falkanger
sivilombudsmann

Helga Fastrup Ervik
kontorsjef
forebyggingsenheten

Vedlegg

Kopi til:
Justis- og beredskapsdepartementet
Kriminalomsorgsdirektoratet
Kriminalomsorgen region nord
Helse- og omsorgsdepartementet

Innhold

1	Om Sivilombudsmannens forebyggingsmandat.....	2
2	Sammendrag	2
3	Generell informasjon om Tromsø fengsel.....	5
4	Gjennomføring av besøket	6
5	Funn og anbefalinger.....	7
5.1	Fengselets håndtering av alvorlige hendelser og bruk av tvangstiltak	7
5.1.1	Alvorlige hendelser.....	7
5.1.2	Vedtak om utelukkelse fra fellesskapet	7
5.1.3	Bruk av sikkerhetscelle	8
5.1.4	Bruk av sikkerhetsseng	9
5.2	Beskyttelsestiltak.....	9
5.2.1	Informasjon til innsatte og mottaksrutiner	10
5.2.2	Kontaktbetjentarbeid	11
5.3	Helsetjenester	11
5.3.1	Tilgang til lege.....	11
5.3.2	Likeverdige helse- og omsorgstjenester.....	13
5.3.3	Samtykke og taushetsplikt.....	14
5.3.4	Forebyggende helsetjenester.....	15
5.3.5	Bruk av tolk.....	15
5.3.6	Profesjonell etikk og selvstendighet.....	15
5.3.7	Faglig forsvarlighet	16
5.4	Aktivisering	16
5.4.1	Aktiviseringsnivå generelt	16
5.4.2	Kollektiv utelukkelse fra fellesskapet	17
5.4.3	Manglende fritidsfellesskap på avdeling Varetekt	19
5.5	Soningsforhold for utsatte grupper.....	20
5.5.1	Soningsforhold for kvinnelige innsatte.....	20
5.5.2	Soningsforhold for personer med nedsatt funksjonsevne	21
5.6	Fysiske forhold.....	21
5.7	Kontakt med omverdenen	22
5.7.1	Besøk av familie og sosialt nettverk	22
5.7.2	Samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner	23

1 Om Sivilombudsmannens forebyggingsmandat

På bakgrunn av Norges tilslutning til tilleggsprotokollen til FNs torturkonvensjon er Sivilombudsmannen gitt et eget mandat for å forebygge tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.¹ Det er opprettet en egen forebyggingsenhet ved Sivilombudsmannens kontor for å gjennomføre mandatet.

Forebyggingsenheten foretar regelmessige besøk til steder der mennesker er frihetsberøvet, for eksempel fengsler, politiarrester, psykiatriske institusjoner og barnevernsinstitusjoner. Besøkene kan være varslede eller uvarslede.

På bakgrunn av besøkene skal det avgis anbefalinger med sikte på å forebygge tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

Sivilombudsmannen, ved forebyggingsenheten, har adgang til alle steder for frihetsberøvelse og til å føre private samtaler med personer som er berøvet friheten. Videre har enheten tilgang til alle nødvendige opplysninger av betydning for forholdene under frihetsberøvelse. Under besøkene søker enheten å avdekke risikofaktorer for krenkelse gjennom egne observasjoner og samtaler med de berørte. Samtaler med de frihetsberøvede er særlig prioritert.

I arbeidet med å ivareta forebyggingsmandatet har Sivilombudsmannen også utstrakt dialog med nasjonale myndigheter, sivilt samfunn og internasjonale menneskerettighetsorganer.

2 Sammendrag

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet besøkte Tromsø fengsel 10.-12. september 2014. Tromsø fengsel har 59 plasser, hvorav 20 plasser befinner seg på lavere sikkerhetsnivå og 39 på høyere sikkerhetsnivå. Fengselet ble varslet om besøket fire uker i forkant og ble bedt om å oversende spesifisert informasjon. Dette ble punktlig fulgt opp av Tromsø fengsel.

Besøket ble innledet med et møte med fengselsledelsen. Fengselets ledelse og de øvrige ansatte bistod velvillig under hele besøket og enheten fikk raskt og effektivt stilt til disposisjon all informasjon som ble etterspurt. Det ble gjennomført befarings av fengselets lokaler, med hovedvekt på avdelingene for høyt sikkerhetsnivå. Videre ble det gjennomført egne møter med helsetjenesten ved fengselet. Dette omfattet også befarings av helsetjenestens lokaler. Deretter ble det gjennomført samtaler med innsatte (forebyggingsenheten gjennomførte samtaler med over 80 prosent av de innsatte på høyt sikkerhetsnivå og 40 prosent av de innsatte på avdelinger med lavere sikkerhet). De fleste samtalene ble gjennomført på cellene til de innsatte. Det ble foretatt dokumentgjennomgang av alle sentrale dokumenter knyttet til bruk av utelukkelse fra fellesskapet og bruk av sikkerhetsceller for perioden 2013-2014 og av tvangsprotokoll for bruk av sikkerhetscelle for perioden 2012-2014. Forebyggingsenheten gjennomførte også samtaler med flere ansatte på ulike nivåer i organisasjonen og med representanter for fagforeningene. Besøket ble avsluttet med et møte med ledelsen der forebyggingsenheten informerte om sine funn og foreløpige anbefalinger.

¹ Sivilombudsmannsloven § 3 a.

Gjennomgående fremstod fengselet som godt drevet. Et høyt belegg (96,4 prosent per 24. august 2014) og en krevende nedbemanningsprosess bidrar til å stille høye krav til ledelsen og de ansatte. Relasjonene de innsatte imellom og mellom innsatte og ansatte fremstod i all hovedsak som positive.

Under besøket ble fengselets håndtering av alvorlige hendelser og bruk av tvangstiltak gitt spesiell oppmerksomhet. Gjennomgangen avdekket ikke problematiske sider ved omfanget av bruk av sikkerhetscelle. Imidlertid ble det konstatert en praksis med rutinemessig avkledning av alle som settes på sikkerhetscelle som ikke ble funnet i tråd med menneskerettslige standarder. En gjennomgang av alle vedtak om utelukkelse fra fellesskapet fattet i 2013 og hittil i 2014 tyder på at fengselet foretar en forsvarlig saksbehandling i disse sakene.

Den første tiden som innsatt er en spesielt sårbar fase og det ble derfor sett spesielt på mottaksrutiner og ivaretagelse av de innsatte i denne fasen. Det ble konstatert flere svakheter i mottaksrutinene og i gjennomføringen av kontaktbetjentordningen. Forebyggingsenheten fant også svakheter i hvordan helsemessige forhold ble fulgt opp og ivaretatt ved innkomst til fengselet, og i noen grad også senere under soning. Det ble videre konstatert at tannlege- og psykologstillinger ikke var dekket med vikarer når det trengtes, og at utlevering av medikamenter under kriminalomsorgens ansvar ikke ble tilstrekkelig kontrollert.

Det ble også sett spesielt på om og hvordan de innsatte sikres tilstrekkelig aktivisering. Det kom fram at fengselet tidvis har låst av hele avdelinger i fengselet, slik at samtlige innsatte der har måttet oppholde seg på cellene sine i perioder hvor det normalt er anledning til å ha fellesskap. Samtaler med innsatte, ledelsen og de ansatte samt rapporter fra tilsynsrådet for region nord tyder på at omfanget av slik kollektiv innlåsing, ofte omtalt som «cellefengsel», økte i løpet av 2013 og 2014. Det kom videre fram at slike begrensninger i fellesskapet normalt hverken journalføres eller gis som enkeltvedtak i skriftlig form, til tross for at straffegjennomføringsloven krever dette.²

Soningsforholdene for kvinner og for personer med nedsatt funksjonsevne ble gjennomgått spesielt og det fremkom at Tromsø fengsel har store utfordringer med å sikre disse gruppene tilfredsstillende soningsforhold. For kvinner gjelder dette for avdelingene på høyt sikkerhetsnivå, mens det for personer med nedsatt funksjonsevne mangler tilrettelegging både på høyt og lavere sikkerhetsnivå.

Forebyggingsenheten undersøkte også de fysiske forholdene, og hadde enkelte bemerkninger, blant annet til luftforhold og luftkvaliteten på enkelte celler.

På bakgrunn av besøket fant forebyggingsenheten grunn til å gi følgende anbefalinger:

- Innsatte som får helsehjelp utenfor fengselet bør ikke returneres til fengselet dersom helsetilstanden medfører at soningsforholdene utgjør en alvorlig fare for innsattes liv og helse. Fengselet, spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten bør samarbeide for å finne tilstrekkelig helsemessige og sikkerhetsmessige soningsløsninger for sårbare syke innsatte.
- Full avkledning (stripping) ved innsettelse på sikkerhetscelle bør bare finne sted etter en individuell risikovurdering. Innsatte bør få sine klær tilbake etter visitering, eventuelt gis egnede alternative klær, slik at innsatte ikke må oppholde seg nakne i sikkerhetscellen.
- Det anbefales at fengselet følger opp sine planer om å systematisere og kvalitetssikre rutinene

² Straffegjennomføringsloven § 37.

for innsettelse i fengselet generelt og inntakssamtalen spesielt.

- Fengselet bør tilby tolk ved inntakssamtale til alle innsatte som ikke har tilstrekkelige ferdigheter i norsk eller engelsk, og når avgjørende informasjon skal gis på et senere tidspunkt. Spørsmålet «trenger du tolk?» bør stilles på flere språk slik at det er sikkert at det blir forstått. Tilbud om og bruk av tolk bør dokumenteres.
- Det bør legges spesiell vekt på å sikre tilgang til kontaktbetjent den første tiden etter innsettelse. Dersom vedkommende ikke er tilgjengelig i denne perioden, bør en annen betjent midlertidig gis i oppgave å ivareta dette ansvaret.
- Nye innsatte bør få helsevurdering av lege, eller sykepleier under tilsyn av lege, helst under inntakssamtale eller eventuelt i løpet av ett døgn. Det foreslås at alle nye innsatte som kommer inn i fengselet etter arbeidstid får helsevurdering fra legevaktlege.
- Vikarer bør dekke vakt til tannlege, psykolog og andre helsefagarbeidere som er bortreist eller på en annen måte ikke er tilgjengelige.
- Alle helsemessige samtalelapper bør besvares i løpet av ett døgn på hverdager og på mandager etter helgen. Fengselet bør sørge for at alle samtalelappene til helseavdelingen, herunder til tannlege og psykolog, behandles fortrolig. Innsatte bør bli informert om at samtalelapper med helsemessige begrunnelser kan legges i lukket konvolutt.
- Helsetjenesten bør påse at nye innsatte får tildelt sine medisiner i løpet av ett døgn etter innsettelse.
- Helseavdelingen og fengselet bør samarbeide om å tilpasse aktiviteter for innsatte med dårlig helsetilstand eller nedsatte funksjonsevner. De som ikke kan delta i arbeid eller kveldstrening bør få tilbud om tilpasset aktivitet slik at de kan unngå passivitet, mangel på fysisk aktivitet og faktisk utelukkelse fra felleskap.
- Fengselet og helseavdelingen bør samarbeide om å sikre kontroll over hele prosessen med å dele ut medikamenter. For å forebygge helseskader og ivareta pasientsikkerheten, er det viktig at fengselet og helseavdelingen utarbeider felles skriftlige rutiner om rapportering og oppfølging av avviklingen av medisin håndtering, inkludert rapportering om eventuelle avvik. Avviksstatistikken bør gjennomgås hver fjerde måned med drøfting av eventuelle forbedringstiltak.
- Fengselet og helseavdelingen bør samarbeide om å iverksette rutiner som sikrer at nye innsatte kan levere inn personlige medisiner uten å gi helseinformasjon til kriminalomsorgen.
- Rutiner for inntakssamtaler bør inneholde veiledning til fengselsbetjenter om hvordan de ber om samtykke hvis helseopplysninger skal hentes av innsatte.
- Helseavdelingen, spesialisthelsetjenesten og fengselet bør samarbeide om å etablere skriftlige rutiner for LAR-håndtering. Kriminalomsorgen bør ha rutiner for dokumentering og rapportering av Subutex-kontroll og eventuelle avvik. Avviksstatistikken bør gjennomgås hver fjerde måned med drøfting av eventuelle forbedringstiltak.
- Kriminalomsorgen bør igangsette LAR-opplæring for alle betjenter med regelmessige repetisjonskurs. Ufaglærte og uerfarne betjenter bør ikke brukes til LAR-medisinering uten direkte tilsyn fra en førstebetjent.
- Helseavdelingen bør involvere seg i regelmessig tilsyn av ernæring, renhold, hygiene, inneluft og annet miljørettet helsevern i fengselet. Helseavdelingen kan bidra med sin faglige kompetanse til å bedre levekårene blant de innsatte i fengselet. Det foreslås at fengselet og helseavdelingen gjennomfører minst halvårlig tilsyn av bygningsmasse herunder celler, uteområde, kjøkken, gang, besøksrom, helseavdeling, verksted og skole med hensyn til eventuelle helseskadelige forhold. De bør holde spesielt fokus på sårbare grupper som lett kan bli utsatt for helseskader, inkludert innsatte med nedsatt funksjonsevne.

- Fengselet bør iverksette tiltak som sikrer at alle de innsatte har anledning til å tilbringe minst åtte timer utenfor cella per dag, sysselsatt med meningsfulle aktiviteter.
- Videre bør fengselet føre en oversikt over innsatte som har mindre enn åtte timer utetid fra cella per dag, og dokumentere hvilke aktivitetstilbud som tilbys dem.
- Bemanningmessige forhold kan bare benyttes som grunnlag for kollektiv utelukkelse fra fellesskapet under ekstraordinære bemanningmessige forhold.
- Det bør påses at enhver begrensning i, eller utelukkelse fra fellesskapet, journalføres og at enkeltvedtak nedtegnes skriftlig, om nødvendig i etterkant.
- Tromsø fengsel bør iverksette tiltak for å sikre at innsatte på avdeling Varetekt får samme mulighet til å gjennomføre fellesskap som innsatte på andre avdelinger.
- Kvinner bør sikres tilfredsstillende soningsforhold på høyt sikkerhetsnivå.
- Innsatte med nedsatt funksjonsevne bør sikres tilrettelegging slik at de får samme soningsforhold som andre innsatte, uavhengig av funksjonsevne. I påvente av at slike celler blir etablert bør innsatte som i dag sitter på restriktiv avdeling uten annet grunnlag enn sin nedsatte funksjonsevne, sikres mulighet for fellesskap der de er.
- Det bør sikres tilrettelagt plass ved avdeling med lavere sikkerhet slik at personer med nedsatt funksjonsevne får samme mulighet til å sone på lavere sikkerhet som andre innsatte.
- Innsatte som er ilagt restriksjoner av retten, eller som har begrenset mulighet til fellesskap med andre innsatte, bør sikres et tilfredsstillende luftetilbud. Innsatte bør som et minstekrav kunne kjenne friluft og se dagslys, og gis et areal som gir en reell mulighet til bevegelse og følelse av å være ute.
- Fengselet bør sikre at innsatte kan motta besøk av familie og sosialt nettverk. Spesielt er det viktig å sikre at besøk kan gjennomføres for å opprettholde innsattes jevnlige kontakt med egne barn.

3 Generell informasjon om Tromsø fengsel

Tromsø fengsel er en enhet med både høyt og lavere sikkerhetsnivå. Fengselets ordinære kapasitet er 59 plasser. Det er til sammen 39 plasser på avdelingene med høyt sikkerhetsnivå og 20 plasser på avdelingene med lavere sikkerhetsnivå. Avdelingene med lavere sikkerhetsnivå er plassert rett på utsiden av murene, og er knyttet til avdelingene med høyt sikkerhetsnivå med en sluse.

Høyt sikkerhetsnivå består av avdelingene A, B, C og avdeling Varetekt. Avdeling A er en rusmestringsenhet (RME) med plass til sju innsatte. Enheten har egen teamleder og en miljøterapeut. Til avdelingen er det knyttet ett årsverk fra spesialisthelsetjenesten (Ruspoliklinikken i Tromsø).

Avdeling B og C er ordinære fellesskapsavdelinger og har henholdsvis tolv og ti plasser. Avdeling Varetekt har ti plasser, og er en restriktiv avdeling uten mulighet for ordinært fellesskap. Kvinnelige innsatte på høyt sikkerhetsnivå blir plassert på denne avdelingen ettersom de av sikkerhetsmessige grunner ikke kan sone på fellesskapsavdeling med menn. Tromsø fengsel uttrykker at de søker å legge særlig til rette for de kvinnene som sitter der, for å redusere konsekvensene av at de har begrenset fellesskap. Under besøket var det ingen kvinner på denne avdelingen.

På avdeling med lavere sikkerhetsnivå er det tre ordinære avdelinger. To av avdelingene er for menn og har åtte plasser hver, mens den tredje er for kvinner og har fire plasser. Under besøket var alle plassene ved de tre avdelingene belagt.

Kriminalomsorgsdirektoratets krav til belegg for Tromsø fengsel er 94 prosent. Per 24. august 2014 opplyser fengselet at de hadde en samlet beleggsprosent på 96,4 på høyt og lavere sikkerhetsnivå. I fengselets resultatrapportering for andre tertial 2014 ble det rapportert om en beleggsprosent på 97,6 prosent på høyt sikkerhetsnivå.

Fordelingen mellom varetekts- og domsinnsatte varierer fra måned til måned. På det meste har det i 2014 sittet 18 innsatte i varetekt på høyt sikkerhetsnivå, mens man i sommer har vært nede i to varetektsinnsatte. På besøkstidspunktet var åtte personer varetektsfengslet.

4 Gjennomføring av besøket

Fengselets ledelse og de øvrige ansatte bistod velvillig under hele besøket og enheten fikk raskt og effektivt tilgang til all etterspurt informasjon. Tilsendte informasjonsplakater til innsatte var hengt opp på alle avdelinger, og ansatte syntes godt orientert om forebyggingsenhetens besøk.

Besøket til Tromsø fengsel ble innledet med et møte med fengselets ledelse der enheten presenterte Sivilombudsmannens forebyggingsmandat og arbeidsmetodene for fengselsbesøk. Behovet for å kunne gjennomføre private samtaler med innsatte ble spesielt vektlagt. Ledelsen gjennomgikk fengselets organisering og drift.

Deretter ble det gjennomført en befaring av fengselet, med særlig fokus på avdelingene på høyt sikkerhetsnivå. Befaringen omfattet blant annet avdelingene A, B, C og Varetekt, de to sikkerhetscellene, lufterommet («stråla») for innsatte som på grunn av restriksjoner fra retten eller sikkerhetsmessige forhold ikke kan gjennomføre lufting sammen med andre, besøksrommene og vaktrommene på de enkelte avdelingene. Forebyggingsenheten undersøkte også fellesskapsrommene på høyt sikkerhetsnivå, inkludert metallverkstedet, kjøkkenet, skolelokalene, biblioteket og treningslokalene (gymsal og separat rom med treningsapparater). Alle cellene på høyt sikkerhetsnivå har eget toalett. Enkelte har også dusj. Et flertall av cellene på avdelingene for høyt sikkerhetsnivå ble observert i forbindelse med at de fleste samtalene med innsatte ble gjennomført inne på de innsattes celler. Enheten inspisererte også fengselets sikkerhetsseng (belteseng), som stod demontert i et lagringsrom i kjelleren.

Videre ble det gjennomført samtaler med innsatte. Disse ble innledet ved at forebyggingsenhetens medarbeidere presenterte Sivilombudsmannens mandat og arbeidsmetode under besøk i fellesskapsrommene på høyere og lavere sikkerhet. Deretter gikk besøksteamet fra dør til dør og spurte den enkelte innsatte personlig om de ønsket en privat samtale med forebyggingsenheten. På avdelingene for høyt sikkerhetsnivå ble det gjennomført samtaler med et klart flertall av de innsatte. Samtalene foregikk hovedsakelig på cellene til de innsatte. Samtalerom ble unntaksvis benyttet. I tillegg ble det gjennomført samtaler med åtte innsatte på avdeling for lavere sikkerhetsnivå.

Det ble gjennomført samtaler med mer enn 80 prosent av de innsatte på høyt sikkerhetsnivå og 40 prosent av de innsatte på lavere sikkerhetsnivå. Blant de intervjuede var det både menn og kvinner.

Videre ble det gjennomført flere samtaler med helseavdelingen ved fengselet. Forebyggingsenheten gikk også igjennom aktuelle journaler og vedtak. Dette inkluderte alle tvangsvedtak for 2013 og 2014, alle vedtak om utelukkelse fra fellesskap for samme periode, og tvangsprotokoll for 2012-2014. En del av denne dokumentasjonen ble innhentet i etterkant av besøket. Det ble også gjennomført mer uformelle samtaler med fengselsbetjenter og andre ansatte ved fengselet, samt et eget møte med representanter for fagforeningene ved fengselet.

Besøket ble avsluttet med et oppsummeringsmøte med ledelsen hvor foreløpige funn og anbefalinger ble presentert.

I tillegg til selve fengselsbesøket ble det arrangert et åpent møte på Universitetet i Tromsø for sivilt samfunn og relevante myndighetsinstanser, i samarbeid med Tvangsforsk, Nettverk for forskning og kunnskapsutvikling om bruk av tvang i det psykiske helsevernet.

Under besøket deltok følgende personer fra Sivilombudsmannens kontor:

- Helga Fastrup Ervik (kontorsjef, jurist)
- Kristina Baker Sole (seniorrådgiver, lege)
- Knut Evensen (seniorrådgiver, samfunnsviter)
- Johannes Flisnes Nilsen (rådgiver, jurist)
- Kari Bjella Unneberg (seniorrådgiver, jurist)

5 Funn og anbefalinger

5.1 Fengselets håndtering av alvorlige hendelser og bruk av tvangstiltak

5.1.1 Alvorlige hendelser

Forebyggingsenheten var særlig bekymret for en innsatt som ble utskrevet fra sykehuset og tilbakeført til fengselet selv om spesialisthelsetjenesten samtidig uttalte at fengselsmiljøet kunne forverre den innsattes alvorlige helsetilstand. Fengselets ledelse ga uttrykk for at vedkommende hadde behov for behandling og oppfølging som hverken fengselet eller fengselshelsetjenesten kunne gi. Av hensyn til taushetsplikten omtales ikke nærmere den konkrete situasjonen som ligger til grunn for anbefalingen.

Anbefaling

- Innsatte som får helsehjelp utenfor fengselet bør ikke returneres til fengselet dersom helsetilstanden medfører at soningsforholdene utgjør en alvorlig fare for innsattes liv og helse. Fengselet, spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten bør samarbeide for å finne tilstrekkelig helsemessige og sikkerhetsmessige soningsløsninger for sårbare syke innsatte.

5.1.2 Vedtak om utelukkelse fra fellesskapet

En gjennomgang av alle vedtak om utelukkelse fra fellesskapet fattet i 2013 og hittil i 2014 tyder på at fengselet foretar en forsvarlig saksbehandling i disse sakene. Det bemerkes likevel at det i enkelte

vedtak ikke fremgår hvilke andre og mindre inngripende tiltak som er vurdert, slik som delvis utelukkelse.³

5.1.3 Bruk av sikkerhetscelle

Under befaringen undersøkte forebyggingsenheten fengselets to sikkerhetsceller på avdeling for høyt sikkerhetsnivå. De to sikkerhetscellene var begge på cirka seks kvadratmeter og utstyrt med en plastmadrass direkte på gulvet, et teppe til å dekke seg med, og med et avtrede nedsenket i gulvet. I begge cellene var det luker nede ved gulvet for å sette inn mat, et vindu som ga indirekte dagslys og en åpning i veggen som muliggjør tilsyn fra ansatte. De ansatte kunne varsles ved hjelp av en knapp på celleveggen i hver av cellene. Responstiden ved test av knappen var tilfredsstillende.

I henhold til straffegjennomføringsloven § 38 kan kriminalomsorgen ta i bruk sikkerhetscelle blant annet for å avverge alvorlig angrep eller skade på person eller hindre iverksettelse av alvorlige trusler eller betydelig skade på eiendom. Innsettelse på sikkerhetscelle er et svært inngripende tiltak.

Tiltaket kan derfor bare benyttes dersom forholdene gjør det strengt nødvendig, og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelig. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det er grunnlag for å opprettholde tiltaket.

Av dokumentkontroll av hendelsesrapporter og tvangsprotokoll fremkom det at fengselet hadde fattet fem vedtak om bruk av sikkerhetscelle så langt i 2014 og tolv vedtak i 2013. I 2014 varte samtlige opphold i sikkerhetscelle under ett døgn. I 2013 var flertallet av oppholdene over ett døgn lengde, men i bare to tilfeller mer enn to døgn. Ett vedtak omfattet et opphold over fem døgn, men dette var avbrutt av flere kortere opphold utenfor sikkerhetscellen for mat, lufting og begrenset fellesskap. Til tross for enkelte langvarige opphold tyder vedtakene, sammenholdt med hendelsesrapporter og gjennomgang av tvangsprotokollen, på at fengselet gjennomgående har en høy terskel for innsettelse i sikkerhetscelle.

Forebyggingsenheten avdekket imidlertid problematiske sider ved gjennomføringen av sikkerhetscellevedtak. Under befaringen fremkom det at de innsatte rutinemessig blir visitert og må kle helt av seg før fengselsbetjentene forlater cella. Videre fremkom det at innsatte ikke får ta på seg egne eller får tildelt klær etter å ha blitt visitert. De har da kun et teppe til å dekke seg til med. Denne praksisen ble tatt opp med fengselets ledelse i det avsluttende møtet fredag 12. september. Det ble bekreftet at det er fast rutine at den innsatte må ta av seg alle klær og må være naken under hele perioden i sikkerhetscellen. Begrunnelsen for denne praksisen synes å være forebygging av selvmord og selvskading. Fengselsledelsen ga uttrykk for at man vil vurdere denne praksisen.

Forebyggingsenheten mener denne praksisen bør opphøre. Innsettelse på sikkerhetscelle er et av de mest inngripende tiltak et fengsel kan iverksette. En praksis med rutinemessig avkledning, visitering og innlåsing i en slik celle uten at det deles ut egnede klær, og hvor den innsatte holdes under jevnlig tilsyn, vil helt klart kunne oppleves som nedverdiggende for den enkelte.

Den europeiske torturforebyggingskomiteen (CPT) avdekket under sitt besøk til Danmark 4.-13. februar 2014 en liknende praksis knyttet til bruk av sikkerhetscelle (i Danmark kjent som «observationscelle»)⁴ CPT oppdaget under besøket at innsatte som var plassert på en slik celle, ofte

³ Straffegjennomføringsloven § 37 annet ledd.

⁴ Den europeiske torturforebyggingskomité (CPT), Report to the Danish Government on the visit to Denmark carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or

ble avkledd. CPT beskrev en praksis med å forlate en innsatt i cellen uten andre klær enn undertøy som «totally inappropriate» og uttalte blant annet:

«In the CPT's view, only when there is an evident suicide risk or case of self-harm should an inmate have to remove his or her clothes and, in such cases, the inmate should be provided with ripproof clothing and footwear.» (...) «...the prisoner's clothing should not be removed unless this is found to be justified following an individual risk assessment.»⁵

De praktiske rutinene for innsettelse på sikkerhetscelle i Tromsø fengsel har klare likhetstrekk med den beskrevne praksisen i CPTs rapport. Når det gjelder praksisen med rutinemessig avkledding før innsettelse, understrekes det at dette kan være påkrevd etter en individuell vurdering dersom bakgrunnen for innsettelse er fare for selvmord eller alvorlig skade på person. Innsettelse på sikkerhetscelle etter straffegjennomføringsloven § 38 kan imidlertid også skje for «å hindre betydelig skade på eiendom», eller for «å sikre adgang til sperret eller forskanset rom». Besøksteamets dokumentgjennomgang tyder da også på at ikke alle enkeltvedtak for bruk av sikkerhetscelle var begrunnet i risiko for selvmord eller selvskading.

Videre mener forebyggingsenheten at en praksis der den innsatte må oppholde seg naken på sikkerhetscellen ikke bør opprettholdes. Den praktiske gjennomføringen av visitasjon, avkledding og tilbakelevering, eventuelt utdeling av alternative klær til den innsatte under oppholdet på sikkerhetscelle, er ikke regulert i lov, forskrift eller retningslinjer. Dette i motsetning til det danske regelverket, som har egne regler om utdeling av alternative klær ved behov.⁶ Forebyggingsenheten har derfor sendt en henvendelse til Kriminalomsorgsdirektoratet der det anmodes om en redegjørelse for om det foreligger sentrale føringer for den praktiske gjennomføringen av visitasjon, avkledding, og utdeling av klær til den innsatte under oppholdet på sikkerhetscellen. Det er bedt om at slike sentrale føringer oversendes dersom de foreligger.

Anbefalinger

- Full avkledding (stripping) ved innsettelse på sikkerhetscelle bør bare finne sted etter en individuell risikovurdering. Innsatte bør få sine klær tilbake etter visitering, eventuelt gis egnede alternative klær, slik at innsatte ikke må oppholde seg nakne i sikkerhetscellen.

5.1.4 Bruk av sikkerhetsseng

Tromsø fengsel har en sikkerhetsseng (belteseng) som ligger demontert i et rom i kjelleren. Det ble informert av ledelsen og bekreftet av helsetjenesten at denne kun har vært i bruk én gang siden 2005.

5.2 Beskyttelsestiltak

Beskyttelsestiltak er her en samlebetegnelse for tiltak som skal bidra til å sikre innsattes rettigheter og behov. Forebyggingsenheten har særlig sett på informasjons- og mottaksrutiner og på kontaktbetjentarbeidet.

Punishment (CPT) from 4 to 13 February 2014, CPT/Inf (2014) 25, side 40-42, avsnitt 64-66.
<http://www.cpt.coe.int/documents/dnk/2014-25-inf-eng.pdf>.

⁵ Se fotnote 4, side 42, avsnitt 66.

⁶ Bekendtgørelse om udelukkelse fra fællesskab, nr. 283 af 26/03/2012, § 20 Stk. 2.

5.2.1 Informasjon til innsatte og mottaksrutiner

Den første fasen av frihetsberøvelsen er ofte preget av stor utrygghet hos den innsatte. Dette gjør denne perioden spesielt risikoutsatt. For eksempel skjer tre av fire selvmord i fengsel under varetekt. Den innsatte vil som regel ha et stort informasjonsbehov og behov for medmenneskelig ivaretagelse og individuelle tilpasninger. I løpet av de første dagene vil innsatte som regel også ha et stort behov for å ordne opp i personlige og praktiske forhold som har oppstått i forbindelse med fengslingen. Dette er forhold som gjør det spesielt viktig med gode mottaksrutiner for å identifisere spesielle behov og avdekke eventuell risiko for selvskade/selv mord, vold/trusler eller andre forhold av sikkerhetsmessig karakter.

Sentrale føringer for gjennomføring av mottak og inkomstsamtaler fremkommer av retningslinjene til straffegjennomføringsloven kapittel 3.4 og 4.1 bokstav a. Tromsø fengsel har utarbeidet en rutinebeskrivelse for innsatte og et informasjonshefte til bruk ved inkomst.

Under forebyggingsenhetens samtaler med innsatte ble det gitt uttrykk for at inkomstsamtalene og informasjonen de innsatte fikk ved innsettelsen var av varierende kvalitet. Selv om enkelte innsatte ga uttrykk for at de fikk god informasjon ved inkomst, beskrev flertallet av de innsatte denne informasjonen som mangelfull. Det inkluderte blant annet informasjonen om avdelingenes rutiner, kontaktbetjentordningen og tilbud om samtale med helsepersonell.

Det ble bekreftet i møtet med fagforeningene og i samtaler med øvrige ansatte at det ikke var betjenter med særskilt ansvar for inkomstsamtaler som gjennomførte disse, men at de ble gjennomført av den tilgjengelige betjent på vakt. Dette kunne også være helt nye betjenter og ufaglærte. Det fremkom at det ikke ble gitt spesiell opplæring i gjennomføring av inkomstsamtaler. Fengselet har heller ikke oversatt informasjon om regler og rutiner i fengselet til andre språk. Det ble i mindre grad brukt tolk ved inkomstsamtaler.

Fagforeningene pekte på at en høy andel ufaglærte kan være medvirkende til at innsatte får ulik kvalitet på inkomstsamtalene. Fengselet oppgir at 35 prosent av fengselsbetjentvaktene dekkes opp av ufaglærte. Fagforeningene anslår at andelen vakter med ufaglærte er vesentlig høyere.

I det innledende møtet med forebyggingsenheten fremhevet fengselsleder at inkomstrutinene har et forbedringspotensial og at dette vil bli prioritert. Fengselet har blant annet planer om å lage et informasjonshefte på flere språk og vurderer å legge hovedansvaret for inkomstsamtalene til én fengselsførstebetjent.

Anbefalinger

- Det anbefales at fengselet følger opp sine planer om å systematisere og kvalitetssikre rutinene for innsettelse i fengselet generelt og inkomstsamtalen spesielt.
- Fengselet bør tilby tolk ved inkomstsamtale til alle innsatte som ikke har tilstrekkelige ferdigheter i norsk eller engelsk, og når avgjørende informasjon skal gis på et senere tidspunkt. Spørsmålet «trenger du tolk?» bør stilles på flere språk slik at det er sikkert at det blir forstått. Tilbud om og bruk av tolk bør dokumenteres.

5.2.2 Kontaktbetjentarbeid

Kontaktbetjenten er en fengselsbetjent med spesielt ansvar for å følge opp den enkelte innsatte under straffegjennomføringen eller varetektsoppholdet. Etter rundskriv KSF 2/2002 er det et mål at alle domfelte og varetektsinnsatte skal ha en kontaktbetjent.⁷ Hovedoppgavene til denne er blant annet å sikre at den innsatte får informasjon om fengslet og hvilke rettigheter og plikter han eller hun har, at problemer, behov og ressurser blir kartlagt snarest mulig etter innsettelsen, å støtte og motivere den innsatte, å være et bindeledd mellom den innsatte og fengselet for øvrig, å medvirke i framtidsplanleggingsprosessen og å bistå ved henvendelser utad, for eksempel til sosialkontor, arbeidskontor og skolemyndigheter. En effektivt gjennomført kontaktbetjentordning vil bidra til å sikre menneskelige behov som kan oppstå ved fengsling.

Tromsø fengsel tildeler som hovedregel en kontaktbetjent til den innsatte ved innkomst. Forebyggingsenheten fikk imidlertid et varierende inntrykk av hvor lang tid det tar før innsatte får navn på kontaktbetjenten, og at det særlig kan gå tid før man møter denne. En betydelig andel av de innsatte ga uttrykk for at de måtte vente i flere uker etter innkomsten før de fikk samtale med sin kontaktbetjent. En del innsatte var imidlertid fornøyd med den oppfølgingen de hadde fått.

Anbefalinger

- Det bør legges spesiell vekt på å sikre tilgang til kontaktbetjent den første tiden etter innsettelse. Dersom vedkommende ikke er tilgjengelig i denne perioden, bør en annen betjent midlertidig gis i oppgave å ivareta dette ansvaret.

5.3 Helsetjenester

5.3.1 Tilgang til lege

Tromsø fengsels helsepersonell er til stede på dagtid fra mandag til fredag. Utenom vanlige arbeidstider må innsatte fremstilles for kommunal legevakt etter vurdering fra førstebetjent. Legevaktlege og kommunalt akuttpsykiatrisk team besøker enkelte innsatte i fengselet etter behov.

Innkomtsamtaler skjer regelmessig uten helsefaglige innspill. Innsatte får snakke med sykepleier vanligvis ett til tre døgn etter innsettelse. Under innkomtsamtalen leverer innsatte medisiner til fengselsbetjent som videresender disse til helseavdelingen. I helgen og om kvelden må en fengselsbetjent ringe legevakt for å få resept på nødvendige medisiner som kan utdeles av kriminalomsorgen. Betjentene som tar innkomtsamtaler stiller ikke alltid helse spørsmål til innsatte. Helsetjenesten får alltid innkomstjournalen/registeringen slik at den ligger klar når de kommer på vakt. Helsetjenesten nevnte at en eventuell risiko med den nåværende innkomstrutinen er at betjentene ikke har helsefaglig kompetanse til å vurdere tilstanden til nye innsatte som skulle trenge nødvendig helsehjelp.

Selv om de fleste innsatte sa at de hadde snakket med enten sykepleier eller lege i løpet av ett eller to døgn etter innsettelse, var det flere som sa at de ikke fikk innledende tilgang til helsehjelp på flere uker. Flere sa også at de hadde bedt om samtale med helsetjeneste (ved såkalt «samtalelapp»), uten

⁷ Justis- og beredskapsdepartementet, Retningslinjer for kontaktbetjentarbeidet, Rundskriv KFS 2/2002, 6. juni 2002. Se også www.kriminalomsorgen.no, www.krus.no.

å ha fått svar fra helseavdelingen. Noen innsatte klaget på at de først fikk medisinerne sine flere dager etter innsettelse.

Det vises her til CPTs anbefalinger til Danmark i 2014 om helsevurderinger under innkomstsamtaler:

«The CPT recommends that the Danish authorities take steps to ensure that every newly-arrived prisoner be properly interviewed and physically examined by a medical doctor, or a fully qualified nurse reporting to a doctor, during the initial screening. Such screening should always take place within 24 hours of a person's admission to prison, and preferably on the day of arrival at the establishment. Further, each prison health-care service should have in place a screening tool to enable them to properly assess the health-care needs of each newly-admitted prisoner.»⁸

Helseavdelingen utleverer skriftlig informasjon om helsetjenester i fengselet til innsatte. Informasjonen er i form av brosjyrer på 7 forskjellige språk. Innsatte setter stor pris på brosjyren.

Når det gjelder innsattes rett til fortrolige henvendelser til helse- og omsorgstjenestene, vises det til CPTs anbefalinger til Danmark i 2014:

«...the system of making an application to see a member of the health-care staff should be reviewed to ensure that it guarantees medical confidentiality. In particular, prisoners should not be obliged to openly state the reason why they wish to see a member of the health-care staff; they should be informed about the possibility to make an application using a sealed envelope.»⁹

Noen ganger har samtalelappene til tannlegehelsetjenesten ikke blitt besvart på flere uker. I disse tilfellene opplevde innsatte at deres helsetilstand ble dårligere på grunn av forsinket oppfølging av tannhelsetjenester. Tannlegen var ikke til stede da forebyggingsenheten gjennomførte sitt besøk, men tannlegehelsetjenester er tilstede i fengselet en gang i uken.

Noen innsatte klaget på manglende psykologtjeneste. Helseavdelingen bekreftet at psykolog ikke har vært til stede på flere uker ettersom den tidligere psykologen har sluttet i stillingen og den nye psykologen ikke ennå har tiltrådt. Det var ingen vikar-psykolog tilgjengelig i overgangsperioden. Innsatte klaget også på at det ikke var mulig å få langvarig psykologisk behandling mens de satt i fengsel.

De aller fleste innsatte var imidlertid fornøyde med tilgangen til helsetjenester ved Tromsø fengsel.

⁸ Se fotnote 4, side 34, avsnitt 51.

⁹ Se fotnote 4, side 35, avsnitt 53.

Anbefalinger

- Nye innsatte bør få helsevurdering av lege, eller sykepleier under tilsyn av lege, helst under innsatstsamtale eller eventuelt i løpet av ett døgn. Det foreslås at alle nye innsatte som kommer inn i fengselet etter arbeidstid får helsevurdering fra legevaktlege.¹⁰¹¹
- Vikarer bør dekke vakt til tannlege, psykolog og andre helsefagarbeidere som er bortreist eller på en annen måte ikke er tilgjengelige.
- Alle helsemessige samtalelapper bør besvares i løpet av ett døgn på hverdager og på mandager etter helgen. Fengselet bør sørge for at alle samtalelappene til helseavdelingen, herunder til tannlege og psykolog, behandles fortrolig. Innsatte bør bli informert om at samtalelapper med helsemessige begrunnelser kan legges i lukket konvolutt.
- Helsetjenesten bør påse at nye innsatte får tildelt sine medisiner i løpet av ett døgn etter innsettelse.

5.3.2 Likeverdige helse- og omsorgstjenester

Tromsø fengsels helseavdeling tilbyr kommunale helsetjenester som skal være likeverdige helsetjenestene som gis utenfor fengselet. Flere innsatte har en helsetilstand som hindrer deres fulle deltakelse i fengselets aktivitetstilbud. Flere innsatte kan ikke delta i arbeid eller kveldstrening på grunn av sykdommer eller nedsatt funksjonsevne. Det finnes ingen tilpasset aktivitet for disse innsatte.

Når helsetjenesten besøker innsatte i sikkerhetsceller, varetektsceller og andre steder utenfor helseavdelingen journalføres dette i den enkelte innsattes pasientjournal. Fengselets helseavdeling får epikriser fra spesialisthelsetjenesten, som også legges i pasientjournalen.

Det har i sommer blitt innført en ny rutine for medisin håndtering ved lukket avdeling. Med unntak av legemiddelassistert rehabilitering (LAR) ligger utlevering av alle andre medikamenter innenfor kriminalomsorgens ansvarsområde. Helseavdelingen ved fengselet er fremdeles ansvarlig for tilrettelegging og levering av innsattes dosetter til vaktrommene. Innsatte er selv ansvarlige for å møte opp og be om tilgang til medisinene sine til bestemte medisinutdelingstider. Innsatte oppbevarer sine egne medisinkort og viser disse til betjentene for å få medisinene. Betjentene kontrollerer at medisinene som inntas stemmer med medisinkort, og at medisinene svelges før innsatte returnerer til sine avdelinger.

Helseavdelingen er stort sett fornøyd med det nye medisin håndteringssystemet. Flere innsatte har imidlertid klaget over at det nye systemet har ført til at de har mindre regelmessig kontakt med helsefaglig personell. Mange innsatte satte stor pris på å prate med sykepleierne ved utdeling av medisiner. Forebyggingsenheten hørte også om flere tilfeller hvor innsatte manglet tabletter. Selv om helseavdelingen gjennomfører kontroll med tilrettelegging av dosetter, opplever innsatte at de

¹⁰ Den europeiske torturforebyggingskomité (CPT), Report to the Norwegian Government on the visit to Norway carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 to 27 May 2011, CPT/Inf(2011)33, side 29, avsnitt 67.

<http://www.cpt.coe.int/documents/nor/2011-33-inf-eng.pdf>.

¹¹ Se fotnote 4, side 34, avsnitt 51.

ikke har nok medisiner, særlig i slutten av uken. Helseavdelingen bekrefter at kriminalomsorgen har ansvar for rapportering og oppfølging av avvik ved medisinutdeling, men tilbakemelding til helseavdelingen om avvik skjer kun muntlig. Det finnes ingen skriftlige rutiner for kontroll med medikamenthåndtering fra utskrivning av resept fram til inntak av medisiner og hvordan avvik skal rapporteres og følges opp.

Anbefalinger:

- Helseavdelingen og fengselet bør samarbeide om å tilpasse aktiviteter for innsatte med dårlig helsetilstand eller nedsatte funksjonsevner. De som ikke kan delta i arbeid eller kveldstrening bør få tilbud om tilpasset aktivitet slik at de kan unngå passivitet, mangel på fysisk aktivitet og faktisk utelukkelse fra felleskap.
- Fengselet og helseavdelingen bør samarbeide om å sikre kontroll over hele prosessen med å dele ut medikamenter.¹² For å forebygge helseskader og ivareta pasientsikkerheten, er det viktig at fengselet og helseavdelingen utarbeider felles skriftlige rutiner om rapportering og oppfølging av avviklingen av medisin håndtering, inkludert rapportering om eventuelle avvik. Avviksstatistikken bør gjennomgås hver fjerde måned med drøfting av eventuelle forbedringstiltak.

5.3.3 Samtykke og taushetsplikt

Innsatte må levere inn personlige medisiner når de kommer inn i Tromsø fengsel. Medisiner leveres til fengselsbetjenten under innkomstsamtalen, som videresender disse til helseavdelingen. Medisiner kan lett avdekke taushetsbelagt informasjon om den enkeltes helsetilstand. Det er uklart om innsatte samtykker til at kriminalomsorgen får tilgang til deres helseopplysninger når de leverer inn medisiner. Likevel er det ingen rutine for innlevering av personlige medisiner på en slik måte at ikke andre enn helsetjenesten får tilgang til å lese medisinpakninger.

Når innsatte overføres tilbake til fengselet etter innleggelse på sykehus eller distriktpsikiatrisk senter (DPS), mottar kriminalomsorgen noen ganger epikriser. Kriminalomsorgen får ingen bekreftelse på at en innsatt har gitt sitt samtykke før epikrisen sendes.

Alle samtaler mellom helsetjenesten og innsatte journalføres i pasientjournaler som er taushetsbelagte. Helsetjenesten ivaretar beskyttelse av taushetsbelagte helseopplysninger i pasientjournaler på en god og effektiv måte.

Anbefalinger:

- Fengselet og helseavdelingen bør samarbeide om å iverksette rutiner som sikrer at nye innsatte kan levere inn personlige medisiner uten å gi helseinformasjon til kriminalomsorgen.
- Rutiner for innkomstsamtaler bør inneholde veiledning til fengselsbetjenter om hvordan de ber om samtykke hvis helseopplysninger skal hentes av innsatte.

¹² Se fotnote 10, side 28, avsnitt 65.

5.3.4 Forebyggende helsetjenester

Medisin håndtering av LAR er et samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten, fengselshelsetjenesten og kriminalomsorgen. Fengselets helseavdeling tilrettelegger og deler ut LAR til innsatte på hverdager (under forebyggingsenhetens besøk var fem innsatte LAR-pasienter). Fengselets førstebetjent har ansvar for utdeling av Subutex i helgen. Fengselsbetjenter har ansvar for kontrollering av Subutex etter at innsatte har fått utdelt medisinen. Kriminalomsorgen har ikke rutine for dokumentering av Subutex-kontroll eller eventuelle avvik. Forebyggingsenhet fikk inntrykk av at kriminalomsorgen noen ganger bruker ufaglærte eller uerfarne betjenter som ikke alltid er kjent med LAR-rutiner. Fengselet tilbyr ikke regelmessig LAR-opplæring for betjenter, men betjenter har tilgang til skriftlige rutiner. Det foreligger risiko for feil ved medisinerings, Subutex-misbruk og eventuell avhengighet blant andre innsatte.

Fengselets helseavdeling er ikke regelmessig involvert i folkehelsearbeid og miljørettet helsevern.

Anbefalinger:

- Helseavdelingen, spesialisthelsetjenesten og fengselet bør samarbeide om å etablere skriftlige rutiner for LAR-håndtering. Kriminalomsorgen bør ha rutiner for dokumentering og rapportering av Subutex-kontroll og eventuelle avvik. Avviksstatistikken bør gjennomgås hver fjerde måned med drøfting av eventuelle forbedringstiltak.
- Kriminalomsorgen bør igangsette LAR-opplæring for alle betjenter med regelmessige repetisjonskurs. Ufaglærte og uerfarne betjenter bør ikke brukes til LAR-medisinerings uten direkte tilsyn fra en førstebetjent.
- Helseavdelingen bør involvere seg i regelmessig tilsyn av ernæring, renhold, hygiene, inn klima og annet miljørettet helsevern i fengselet. Helseavdelingen kan bidra med sin faglige kompetanse til å bedre levekårene blant de innsatte i fengselet. Det foreslås at fengselet og helseavdelingen gjennomfører minst halvårlig tilsyn av bygningsmasse herunder celler, uteområde, kjøkken, gang, besøksrom, helseavdeling, verksted og skole med hensyn til eventuelle helseskadelige forhold. De bør holde spesielt fokus på sårbare grupper som lett kan bli utsatt for helseskader, inkludert innsatte med nedsatt funksjonsevne.

5.3.5 Bruk av tolk

Helsetjenesten bruker tolk når det vurderes som nødvendig. Helseavdelingen utgir en brosjyre om fengselshelsetjenester på syv forskjellige språk.

5.3.6 Profesjonell etikk og selvstendighet

Fengselets helsetjenester opprettholder profesjonell etikk og selvstendighet. Helsetjenesten er oppmerksom på sin rolle som helsehjelpere og gjennomfører aldri kroppsvitasjoner, vurdering av innsattes egnethet til straff, eller bruk av tvangsmidler i fengsel herunder sikkerhetscelle eller sikkerhetseng. Likevel besøker enten sykepleierne eller legen innsatte som sitter i sikkerhetscelle minst en gang per døgn og oftere ved medisinsk behov. Kriminalomsorgen har plikt til å varsle fengselslege eller legevaktlege når en innsatt overføres til sikkerhetscelle.

Forebyggingsenheten fikk inntrykk av at kriminalomsorgen og fengselets helsetjeneste respekterer hverandres roller og viser stor samarbeidsvilje.

5.3.7 Faglig forsvarlighet

Fengselets helsetjeneste opprettholder faglig forsvarlighet.

5.4 Aktivisering

Forebyggingsenheten har under besøket hatt et fokus på hvordan de innsatte sikres en tilstrekkelig grad av aktivisering, og har blant annet undersøkt sysselsettingstilbud, undervisningstilbud og fritidsaktiviteter. Det ble særlig vurdert i hvilken grad de innsatte får et tilstrekkelig antall timer i fellesskap med andre innsatte.

5.4.1 Aktiviseringsnivå generelt

Forebyggingsenheten fikk et godt inntrykk av arbeidsdriften og skolen ved fengselet. Både de ansatte og de innsatte uttrykte tilfredshet med sine respektive arbeidsplasser. Fengselet opplyste at de ønsker å øke aktiviteten og arbeidstilbudet generelt og har intensivert samarbeidet mellom arbeidsdriften og skolen, samtidig som de har startet en prosess med omorganisering av arbeidsdriften. Dette er en positiv utvikling. Flere innsatte gav uttrykk for at de var svært fornøyd med prestetjenesten ved fengselet. Mange innsatte ønsket også å fremheve bibliotekstjenesten som et særlig godt tilbud. Forebyggingsenhetens inntrykk er videre at betjentene generelt strekker seg langt for å være hjelpelige med praktiske gjøremål og bidra til å sikre at de innsatte blir aktivisert i hverdagen.

Til tross for betjentenes innsats fremsto det klart at mange av de innsatte ikke sikres en tilstrekkelig grad av aktivisering. Dette synes dels å ha sammenheng med den pressede ressursituasjonen ved Tromsø fengsel, som omfatter utfordringer både med bemanning og belegg i fengselet.

Fengselsledelsen opplyste at Tromsø fengsel reduserte driften med åtte stillinger i 2013. Turnus på høyt sikkerhetsnivå ble redusert med tre fengselsbetjentstillinger. Én stilling som fritidsleder og én fagkonsulentstilling ble fjernet. Arbeidsdriften ble redusert med én stilling. Videre ble én merkantil stilling og én førstebetjent ved avdeling lavere sikkerhetsnivå bemannet ned.

Denne nedbemanningsprosessen synes å ha hatt konkrete konsekvenser for enkelte grupper av innsatte. Etter det som ble opplyst, hadde fritidsleder og fagkonsulent tidligere blant annet ansvaret for å aktivisere innsatte med særlige behov, som for eksempel isolerte innsatte og innsatte med funksjonsnedsettelse eller andre behov for tilpasninger. Ifølge ledelsen får innsatte som av ulike grunner er isolert nå et dårligere tilbud enn før nedbemanningen.

Forebyggingsenheten konstaterer også at fengselet under besøket hadde en beleggsprosent på 97,6 prosent for avdelingene med høyt sikkerhetsnivå. En så høy beleggsprosent gir fengselet liten fleksibilitet, og øker sjansen for at innsatte med særlige behov må plasseres på avdelinger som ikke er dimensjonert for dette. Forebyggingsenheten avdekket enkelte uheldige situasjoner som kan ha sammenheng med en slik manglende fleksibilitet. Det fremkom blant annet informasjon under besøket som tydet på at enkelte innsatte som ble overført til avdeling Varetekt for gjennomføring av utelukkelse fra fritidsfellesskap som disiplinærreaksjon,¹³ risikerte å sitte på slike vilkår atskillig lenger enn reaksjonen tilsa.

¹³ Straffegjennomføringsloven § 40 annet ledd bokstav d.

Forebyggingsenheten har notert seg at Den europeiske torturforebyggingskomité (CPT) ved flere besøk har uttrykt bekymring for høyt belegg i fengsler.¹⁴ Dette ble nylig poengtert i CPTs rapport om soningsforholdene i danske fengsler:

«Further, it should be recalled that even with an occupancy level of 95% of the total design capacity of a prison estate, it becomes nigh impossible for a prison service to deliver what is required of it, and more particularly, to ensure respect for inmates' human dignity.»¹⁵

Viktigheten av å unngå overbelegg i fengsel er forøvrig fremhevet i en anbefaling vedtatt av Europarådets ministerkomité i 1999.¹⁶

Et tilfredsstillende aktivitetsnivå er av avgjørende betydning for de innsattes velferd. Dette gjelder både domfelte og varetektsinnsatte. CPT anbefaler gjennomgående at alle kategorier innsatte bør ha mulighet til å være minst åtte timer ute av cella per dag, sysselsatt med meningsfulle aktiviteter.

Anbefalinger

- Fengselet bør iverksette tiltak som sikrer at alle de innsatte har anledning til å tilbringe minst åtte timer utenfor cella per dag, sysselsatt med meningsfulle aktiviteter.
- Videre bør fengselet føre en oversikt over innsatte som har mindre enn åtte timer utetid fra cella per dag, og dokumentere hvilke aktivitetstilbud som tilbys dem.

5.4.2 Kollektiv utelukkelse fra fellesskapet

Under besøket fremkom det videre at fengselet tidvis har låst av hele avdelinger i fengselet, slik at samtlige innsatte har måttet oppholde seg på cellene sine i perioder hvor det normalt er anledning til å ha fellesskap. Samtaler med innsatte, ledelsen og de ansatte samt rapporter fra tilsynsrådet region nord tyder på at omfanget av slik kollektiv innlåsing, ofte omtalt som «cellefengsel», økte i løpet av 2013 og 2014. I møter med fengselets ledelse ble den økende bruken av innlåsing tilskrevet fengselets vanskelige bemanningssituasjon.

Det ble bekreftet fra ledelsens side at fengselet hadde hatt enkelte vakter hvor fengselet ikke fikk dekket opp til minimumsbemanning, og at innsatte i disse tilfellene ble holdt innelåst.

Bemanningssituasjonen beskrives som krevende fra flere hold. Fagforeningene ved fengselet mente at det hadde vært 500 avvik fra 1. januar til 31. august 2014 når det gjaldt vakter som ikke var dekket opp.

Fengselet kunne ikke fremlegge en oversikt over omfanget av praksisen omkring innlåsing.

Forebyggingsenheten fikk opplyst at dette skyldes at slik innlåsing ofte ikke ble journalført, og at det heller ikke ble fattet vedtak om kollektiv utelukkelse fra fellesskapet etter

¹⁴ Se blant annet CPTs rapport etter besøk i Storbritannia, CPT/Inf (2009) 30, side 20, avsnitt 25; CPTs rapport etter besøk i Danmark, CPT/Inf (2014) 25, side 20, avsnitt 25. Se også CPT standards, CPT/Inf/E (2002) 1 Rev. 2013, avsnitt 46.

¹⁵ Se fotnote 4, side 20, avsnitt 25.

¹⁶ Europarådets ministerkomité, R(99)22 concerning prison overcrowding and prison population inflation. 30. september 1999.

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2622553&SecMode=1&DocId=412108&Usage=2>.

straffegjennomføringsloven § 37. Forebyggingsenheten er kjent med at dette er en problemstilling for kriminalomsorgen generelt, og at det for tiden pågår et arbeid i kriminalomsorgen med å kartlegge slik praksis.

Fengselsledelsen erkjente at bruk av kollektiv innlåsing var et vedvarende problem ved Tromsø fengsel. Ifølge flere innsatte hadde det siden sommeren 2014 blitt gjennomført tre-fire tilfeller av «cellefengsel». Disse innlåsingene hadde vart fra noen timer opptil en hel dag (i sistnevnte tilfelle med unntak av en times lufting). Mange av de innsatte beskrev innlåsingene som frustrerende, spesielt fordi aktivitetstilbud ble avlyst. Ledelsen opplyste at de tilstreber at innlåsingene får en kortest mulig varighet, og at de forsøker å tilrettelegge for innsattes behov. Videre oppgis det at de innsatte som regel gis anledning til å ordne de mest nødvendige praktiske gjøremål før innlåsing. Dette ser delvis ut til å stemme med opplysninger fra innsatte. Samtidig problematiserte enkelte av de innsatte at de ikke fikk tilstrekkelig varsel om innlåsingene på forhånd, og at de heller ikke fikk noen begrunnelse i etterkant, verken muntlig eller skriftlig. Det var derfor uklart for dem om innlåsingene skjedde på bakgrunn av manglende bemanning eller på bakgrunn av konkrete hendelser og derfor av sikkerhetsmessige grunner.

Siden innlåsingene hverken journalføres eller fattes som enkeltvedtak, er det knyttet usikkerhet til omfanget av praksisen med kollektiv innlåsing av innsatte. Samtidig underbygger det samlede informasjonsgrunnlaget at innlåsingene i perioder har et bekymringsfullt omfang ved Tromsø fengsel, og at utfordringene har vedvart over lengre tid.

Manglende aktivisering og menneskelig kontakt kan ha negative helse- og velferdsmessige konsekvenser for de innsatte, og kan på lengre sikt påvirke deres soningsprogresjon i negativ retning. Kontrollen over egen hverdag er dessuten allerede sterkt innskrenket som følge av frihetsberøvelsen, så ytterligere begrensninger fordrer en særskilt begrunnelse.

Begrensninger i, eller utelukkelse fra, det alminnelige daglige fellesskap kan bare vedtas hvis vilkårene i straffegjennomføringsloven §§ 17 annet ledd, 29 annet ledd, 37, 38, 39 eller 40 annet ledd bokstav d er oppfylt. Dette følger av en tolkning av straffegjennomføringsloven § 17 første ledd, og er bekreftet i Kriminalomsorgsdirektoratets retningslinjer, pkt. 3.15.¹⁷

Ifølge straffegjennomføringsloven § 37 sjuende ledd kan kriminalomsorgen beslutte at «alle eller enkelte innsatte» skal utelukkes helt eller delvis fra fellesskapet blant annet dersom «akutte bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det nødvendig». Videre vises det til lovens forarbeider hvor det presiseres at grunnlaget bare skal brukes unntaksvis, og at fengslene skal strekke seg langt for å tilrettelegge for fellesskap mellom innsatte.¹⁸ Ekstraordinært stort sykefravær blant de ansatte blir trukket frem som et eksempel på situasjoner der bemanningsmessige eller bygningsmessige forhold kan føre til at fellesskap ikke vil være sikkerhetsmessig forsvarlig.

Spørsmålet om bruk av kollektiv utelukkelse fra fellesskapet har vært drøftet i en tidligere ombudsmannssak. Det vises i den forbindelse til Sivilombudsmannens uttalelse etter undersøkelse av

¹⁷ Retningslinjer til lov om gjennomføring av straff mv (straffegjennomføringsloven) og til forskrift til loven, fastsatt av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (nå Kriminalomsorgsdirektoratet), 16. mai 2002, pkt 3.15.

¹⁸ Ot. prp. nr. 5 (2000-2001), side 103.

forholdene ved Skien fengsel 2007, som omhandlet fengselets bruk av kollektiv innlåsing av bemanningsmessige årsaker.¹⁹

Det synes klart at også den avdekkede praksisen med kollektiv innlåsing i Tromsø fengsel dels kan knyttes til bemanningsmessige utfordringer. Med noen få unntak synes innlåsing imidlertid ikke å være et resultat av *ekstraordinære* bemanningsmessige forhold, som påkrevd etter straffegjennomføringsloven § 37 sjuende ledd. Tvert imot ser det ut til at omfanget av kollektiv innlåsing er knyttet til bemanningsmessige vanskeligheter som har vedvart over lengre tid.

Fengselet bør sørge for å holde oversikt over omfanget av innlåsningspraksisen ved å føre inngrepene i kriminalomsorgens journalsystem og ved å utferdige vedtak. Dette er nødvendig for å sikre at beslutninger kan etterprøves og for å ivareta de innsattes rettssikkerhet. I forbindelse med besøket ble fengselsledelsen oppmerksom på svakheter i journalføringen. De erkjente at det er behov for et bedre registreringssystem.

Inngrep som innebærer innlåsing av innsatte på tidspunkter der det normalt skal være fellesskap krever hjemmel i lov og slike beslutninger skal treffes i form av enkeltvedtak. Dette følger av forvaltningsloven § 23 at slike som hovedregel skal gis skriftlig. Selv om det åpnes for visse unntak for skriftlighets- og underrettingskravet i fengsels sakene,²⁰ følger det likevel av kriminalomsorgens sentrale regelverk at muntlige vedtak skal stadfestes skriftlig innen rimelig tid.²¹ I tilfeller der kollektiv utelukkelse iverksettes av hensyn til ekstraordinære bemanningsmessige utfordringer, kan det være forståelig at fengselet ikke rekker å utferdige skriftlige enkeltvedtak for hver enkelt innsatt umiddelbart. Derimot er det påkrevd at slike vedtak stadfestes skriftlig innen rimelig tid. Dette forutsetter imidlertid at fengselet har den nødvendige oversikt over omfanget. Det er særlig viktig at alle ledd i organisasjonen orienteres om at alle former for begrensninger i fellesskap skal journalføres og at vedtak skal utferdiges, om nødvendig i etterkant.

Anbefalinger

- Bemanningsmessige forhold kan bare benyttes som grunnlag for kollektiv utelukkelse fra fellesskapet under ekstraordinære bemanningsmessige forhold.
- Det bør påses at enhver begrensning i, eller utelukkelse fra fellesskapet, journalføres og at enkeltvedtak nedtegnes skriftlig, om nødvendig i etterkant.

5.4.3 Manglende fritidsfellesskap på avdeling Varetekt

Avdeling Varetekt er en avdeling for varetektsinnsatte som er ilagt restriksjoner fra retten, men også domsinnsatte som av ulike grunner ikke kan sitte på fellesskapsavdeling. Avdelingen fungerer også som mottaksavdeling for nyinnsatte. Varetektsinnsatte som ikke er ilagt restriksjoner sitter på fellesskapsavdelinger med samme soningstilbud som domfelte. Avdeling Varetekt er derfor i realiteten en restriktiv avdeling.

¹⁹ Sivilombudsmannen, Undersøkelse av forholdene i Skien fengsel, Sak 2007/894, <https://www.sivilombudsmannen.no/kap-v-referat-av-saker/58-undersokelse-av-forholdene-i-skien-fengsel-article386-2472.html>.

²⁰ Straffegjennomføringsloven § 7, bokstav b.

²¹ Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (nå Kriminalomsorgsdirektoratet), Rundskriv «Veiledning om saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven og straffegjennomføringsloven § 7», pkt. 4.1.

Under besøket fremkom det at innsatte på denne avdelingen som er sysselsatt eller har skoletilbud, har fellesskap under avvikling av arbeid/skole.

Innsatte på avdeling Varetekt har imidlertid ikke samme mulighet til å gjennomføre *fritidsfellesskap* som innsatte på de øvrige avdelingene på høyt sikkerhetsnivå ettersom det mangler lokaler for fellesskap på avdelingen. Det fremgår av fengselets rutinebeskrivelser (dagsorden) for avdeling Varetekt at det kan gjennomføres en time fritidsfellesskap på onsdag, fredag og lørdag. Det fremkom at denne praksisen ble innført de siste tre-fire månedene.

Det er positivt at fengselet har lagt bedre til rette for fritidsfellesskap også for innsatte på denne avdelingen. Forebyggingsenheten merket seg imidlertid blant annet at spørsmålet om fritidsfellesskap skal gjennomføres på avdeling Varetekt «bestemmes av avdelingsbetjent den aktuelle dag». Samtaler med både innsatte og ansatte indikerte at gjennomføring av fritidsfellesskapet på avdeling Varetekt avhenger av hvem som var på jobb.

Forebyggingsenheten er klar over de fysiske begrensningene for gjennomføring av fritidsfellesskap på avdeling Varetekt. Samtidig følger det av nasjonalt regelverk at varetektsinnsatte skal ha samme adgang til å ha fellesskap som domfelte. Det vises i denne sammenhengen til straffegjennomføringsloven § 52, der det fastslås at bestemmelsene i loven gjelder for varetektsinnsatte «...så langt det er forenlig med beslutninger om restriksjoner eller isolasjon etter straffeprosessloven §§ 186 og 186a». Det følger videre av forskrift til straffegjennomføringsloven § 4-3 at varetektsinnsatte uten restriksjoner har «samme adgang som domsinnsatte til å delta i alle tiltak og fritidsfellesskap som det enkelte fengsel tilbyr». Det er for øvrig også svært viktig at det legges til rette for at varetektsinnsatte ilagt restriksjoner kan delta i aktiviteter av ulikt slag, slik som for eksempel trim, spill, selvstudier og lignende.²²

Anbefalinger

- Tromsø fengsel bør iverksette tiltak for å sikre at innsatte på avdeling Varetekt får samme mulighet til å gjennomføre fellesskap som innsatte på andre avdelinger.

5.5 Soningsforhold for utsatte grupper

5.5.1 Soningsforhold for kvinnelige innsatte

Av sikkerhetsmessige grunner kan ikke kvinner sitte på fellesskapsavdelinger sammen med menn. Det medfører at kvinner som soner på høyt sikkerhetsnivå blir plassert på avdeling Varetekt. Denne avdelingen er ikke egnet som et soningstilbud for kvinner. Fengselsledelsen opplyste at det gjøres en del for å kompensere for forholdene der, men at det vanskelig gjøres med lav bemanning. Utfordringene beskrevet over i punkt 5.4.2 rundt økt bruk av innlåsing som følge av lav bemanning, vil således kunne gjøre seg særlig gjeldende for denne gruppen. Det erkjennes at kvinnene langt på vei soner i isolasjon. Fengselet forsøker derfor å få kvinnene raskest mulig over til avdeling for lavere sikkerhetsnivå.

²² Se fotnote 17, pkt. 4.4.

Soningsforhold for kvinner ser ut til å være en generell problematikk i mindre fengsler som ikke har egne avdelinger for kvinner. Tromsø fengsel er et eksempel der fengselets oppbygning og kapasitet ikke er tilrettelagt for kvinner.

For at kvinner som soner på høyt sikkerhetsnivå skal få fellesskap med andre innsatte, er man avhengig av at det sitter flere kvinner på avdelingen. Samtidig medfører faktorer som språk, kultur og personlige forskjeller at mulighet for gjennomføring av fellesskap uansett blir sårbart når antallet kvinnelige innsatte er lavt.

Det er mye som tyder på at kvinner på lavere sikkerhetsnivå opplever et godt soningstilbud.

Anbefalinger

- Kvinner bør sikres tilfredsstillende soningsforhold på høyt sikkerhetsnivå.

5.5.2 Soningsforhold for personer med nedsatt funksjonsevne

Tromsø fengsel har en celle som er delvis tilrettelagt for funksjonshemmede på avdeling Varetekt. Det fins ikke tilrettelagte celler på domsavdelingene eller på avdeling for lavere sikkerhet. Innsatte blir dermed plassert på en restriktiv avdeling uten fellesskap utelukkende på bakgrunn av sin nedsatte funksjonsevne. Denne plasseringen medfører at funksjonshemmede ikke får et likestilt tilbud om fellesskap som andre innsatte.

Ved befaring av denne cella var det tydelig at renholdet var mangelfullt. Ettersom den innsatte som for tiden var plassert der ikke var i stand til å vaske cella selv, var han avhengig av hjelp til dette. Renholdet ble på gjeldende tidspunkt gjennomført av andre innsatte med renhold som tillitsjobb. Dette fungerte ikke tilfredsstillende. Det var ingen dør mellom cella og tilhørende bad. Uten noen form for skjerming følte den innsatte seg veldig eksponert ved bruk av toalett eller dusj dersom noen skulle komme inn på cella.

Anbefalinger

- Innsatte med nedsatt funksjonsevne bør sikres tilrettelegging slik at de får samme soningsforhold som andre innsatte, uavhengig av funksjonsevne. I påvente av at slike celler blir etablert bør innsatte som i dag sitter på restriktiv avdeling uten annet grunnlag enn sin nedsatte funksjonsevne, sikres mulighet for fellesskap der de er.
- Det bør sikres tilrettelagt plass ved avdeling med lavere sikkerhet slik at personer med nedsatt funksjonsevne får samme mulighet til å sone på lavere sikkerhet som andre innsatte.

5.6 Fysiske forhold

Lufteforhold Ved befaring av de fysiske forholdene ved Tromsø fengsel utpekte luftearealet for innsatte med restriksjoner («luftestrålen») seg som kritikkverdige. Luftearealet var svært lite, veggene var uten vinduer eller andre åpninger og et tak over uteområdet skjermet for direkte lys. Det var nærmest bare temperaturforskjellen som viste tegn til at man var utendørs. For innsatte som sitter innelåst det meste av døgnet, er det særdeles viktig å få mulighet til frisk luft, bevegelse og variasjon i hverdagen. Slik «luftestrålen» er utformet tilfredsstillende den ikke dette formålet. Den europeiske

torturforebyggingskomité (CPT) har ved sine tidligere besøk til Norge vektlagt betydningen av at innsatte både i politiarrest og ved isolasjon i fengsel får tilstrekkelige lufteforhold og tilgang til naturlig lys. Under CPTs besøk i 2011 ble blant annet luftarealene for isolerte innsatte ved Oslo fengsel kritisert for å være for små.

Fellesluftegården i Tromsø fengsel var imidlertid av god størrelse.

Luftkvalitet på cellene Flere innsatte ga uttrykk for at de var frustrert over luftkvaliteten på cellene. Ledelsen opplyste at Statsbygg for tiden utbedrer dette, og at de har merket tydelig forskjell der utbedringene er foretatt.

Varmt vann i servanten Innsatte på avdeling C klaget over at det fra midnatt kun var varmt vann i servanten og i toalettet. Vannet holdt så høy temperatur at cella ble oppvarmet ved bruk av toalettet, og det var ikke mulig å drikke vannet fra springen. Varmtvannet skal ha hatt sammenheng med det vannbårne varmeanlegget i fengselet. Fengselsledelsen opplyste at Statsbygg er i gang med å utbedre denne feilen.

Treningsfasiliteter Treningssalen var romslig og det var to mindre treningsrom med vektapparater. De innsatte ønsket seg imidlertid mer oppdelt treningstid avdelingsvis, slik at det ble bedre tilgang til vektapperatene.

Anbefalinger

- Innsatte som er ilagt restriksjoner av retten, eller som har begrenset mulighet til fellesskap med andre innsatte, bør sikres et tilfredsstillende luftetilbud. Innsatte bør som et minstekrav kunne kjenne friluft og se dagslys, og gis et areal som gir en reell mulighet til bevegelse og følelse av å være ute.

5.7 Kontakt med omverdenen

5.7.1 Besøk av familie og sosialt nettverk

Ordningen med besøk i helgene av familie og/eller venner er avvirket ved Tromsø fengsel. Regulære besøkstider er kun lagt til ukedagene. Dette medfører blant annet at innsatte med barn får problemer med å gjennomføre besøk, spesielt dersom barna går på skole og bor utenfor Tromsø. Mange av de innsatte ved Tromsø fengsel har familie som er bosatt til dels med lang reisevei fra Tromsø. Fengselsledelsen fremholdt at man prøver å legge til rette for besøk i disse tilfellene. Flere innsatte ga imidlertid uttrykk for frustrasjon over det som ble opplevd som et reelt manglende besøkstilbud i helgene.

Anbefalinger

- Fengselet bør sikre at innsatte kan motta besøk av familie og sosialt nettverk. Spesielt er det viktig å sikre at besøk kan gjennomføres for å opprettholde innsattes jevnlige kontakt med egne barn.

5.7.2 Samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner

Tromsø fengsel opplyser at de har styrket samarbeidet med frivillige og ideelle organisasjoner. Fengselet har i løpet av 2014 etablert en ordning som innebærer at Wayback nå er fast representert ved fengselet på onsdager. Det er også innledet et samarbeid med organisasjonen Barn av rusmisbrukere. Organisasjonen er foreløpig representert på ad hoc-basis ved behov, men det er et mål å etablere faste møtetidspunkter.

Videre opplyser fengselet at de har et godt samarbeid med Jusshjelpa Nord-Norge og visitortjenesten til Røde Kors. Det er også etablert et samarbeid med stiftelsen Alternativ til vold. Tromsø fengsel har også planer om å innlede samarbeid med Konfliktrådet.

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse

Kontaktinformasjon:

Telefon: 22 82 85 00
Grønt nummer: 800 800 39
E-post: postmottak@sivilombudsmannen.no

Besøksadresse: Akersgata 8, Oslo
Postadresse: Postboks 3 Sentrum, 0101 Oslo

www.sivilombudsmannen.no/om-torturforebygging/forsiden